

Samenleven

**met een
warm hart**

Verkiezingsprogramma 2026-2030

ChristenUnie
Leidschendam-Voorburg

Voorwoord

Samenleven met een warm hart

De afgelopen jaren mocht ik raadslid zijn in Leidschendam-Voorburg. In die periode heb ik ervaren dat goede politiek begint met luisteren: naar inwoners, naar ondernemers, naar vrijwilligers en naar elkaar in de gemeenteraad. Als ChristenUnie vertrekken wij daarbij bewust vanuit het christelijk geloof, dat ons oproept om recht te doen, trouw te zijn en nederig te wandelen met God. Vanuit die overtuiging kiezen wij er juist als kleine fractie voor om verschil te maken door bruggen te bouwen, betrouwbaar te zijn en vast te houden aan wat echt van waarde is.

In onze gemeente zie ik buurten waar mensen elkaar kennen, in kerken en verenigingen, in sport en vrijwilligerswerk. Daar ontstaat verbondenheid en zorg voor elkaar. Die kracht verdient ruimte. Dat vraagt om een overheid die niet alles overneemt, maar wel naast mensen staat wanneer het nodig is. En ook een overheid die rechtvaardig is, oog heeft voor de kwetsbaren en te vertrouwen is.

Betaalbaar wonen is daarbij één van de grote opgaven. Vanuit mijn werk bij de vereniging van woningcorporaties weet ik hoe ingewikkeld dit vraagstuk is en hoe belangrijk het is dat beleid niet alleen goed klinkt, maar ook werkt in de praktijk. Voor jongeren die een eerste stap willen zetten, voor gezinnen en voor ouderen die passend willen blijven wonen in hun eigen buurt.

Voor het bouwen aan gemeenschappen in plaats van alleen aan woningen, voor zorg voor elkaar, voor rentmeesterschap over onze leefomgeving en voor een betrouwbare overheid die weet wat haar rol is.

Onze ambitie is om ook de komende periode, samen met anderen, als kleine fractie resultaten te boeken met dit programma. Door te blijven luisteren, te verbinden en te werken aan oplossingen die onze gemeente sterker maken.

Ik nodig u van harte uit om dit programma te lezen en mee te doen. Laat ons bijvoorbeeld uw beste idee voor Leidschendam, Stompwijk en Voorburg weten (zie pagina 3).

Frank Wilschut

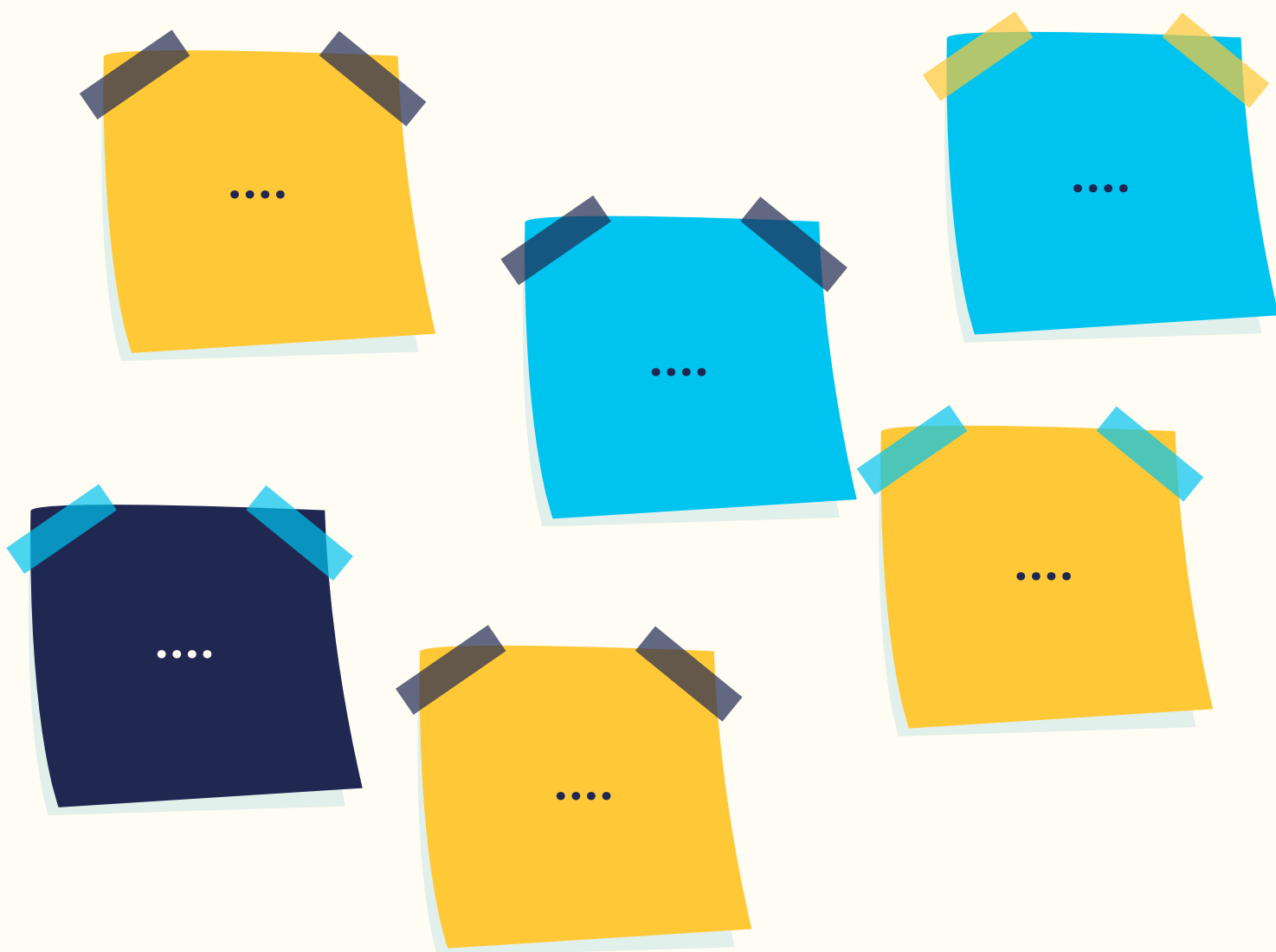
Lijsttrekker ChristenUnie Leidschendam-Voorburg

Lege pagina

De beste ideeën voor Leidschendam, Stompwijk en Voorburg

We laten één pagina in ons verkiezingsprogramma **leeg** voor de beste ideeën van inwoners. Stuur uw ideeën in via info@leidschendam-voorburg.christenunie.nl. Het is ook mogelijk om uw ideeën mee te geven als we campagnevoeren.

Inhoud

2 Voorwoord

3 De beste ideeën voor Leidschendam, Stompwijk en Voorburg

Hoofdstuk 1

6 Bouwen aan gemeenschappen

Doorbouwen aan jouw thuis
Werken aan betaalbaar wonen
Groene en verbonden wijken
Ruimte van ons allemaal

Hoofdstuk 2

10 Zorg voor elkaar

Ondersteuning, ouderen en vrijwilligers
Jeugd
Armoede
Nieuwkomers

Hoofdstuk 3

14 Een goed bereikbaar Leidschendam-Voorburg

Verkeersveiligheid
Voetgangers
Fietsers
Openbaar vervoer
Auto's

Hoofdstuk 4

18 Duurzaamheid

Energietransitie
Een duurzaam thuis
Samen voor groen
Afval als grondstof

Hoofdstuk 5

22 De groene kant van Leidschendam, Stompwijk en Voorburg

Actief aan de gang met het buitengebied
Zorg voor de schepping en biodiversiteit

Hoofdstuk 6

25 Een economie die werkt voor mensen en ondernemers

Basis op orde
Duurzame economie
Ondernemen in het buitengebied
Levendige binnensteden en vitale winkelcentra

Hoofdstuk 7

29 Meedoen op de arbeidsmarkt

Werk en meedoen
Werk en rust

Hoofdstuk 8

32 Een veilige samenleving

Fysieke en sociale veiligheid
Drank- en drugsgebruik en gokken
Prostitutie
Ondermijning

Hoofdstuk 9

35 Sport, kunst en cultuur

Sport
Kunst en cultuur

Hoofdstuk 10

37 Een betrouwbare overheid

Een overheid die te vertrouwen is
Participatie
Discriminatie en racisme
Financiën

Hoofdstuk 1

Bouwen aan gemeenschappen

Je thuis voelen in Leidschendam, Stompwijk en Voorburg, dat is waar de ChristenUnie op inzet. Iedereen heeft een plek nodig waar je gezien wordt en waar je tot rust kunt komen. En dan gaat het om meer dan alleen een dak boven je hoofd, dan gaat het om geborgenheid. Dat ontstaat wanneer mensen elkaar kennen doordat ze elkaar tegenkomen. We bouwen daarom geen huizen, maar gemeenschappen, waar mensen er kunnen zijn voor elkaar, en waar iedereen zich gekend weet.

Doorbouwen aan jouw thuis

Zo'n huis vinden gaat niet vanzelf, of het nu een eerste huis is, of een huis waar kinderen fijn op kunnen groeien, of een huis waar men goed oud kan worden. In Leidschendam-Voorburg staat de woningmarkt onder druk. Daardoor zitten mensen klem in een te kleine of juist te grote woning, kunnen jongeren niet op zichzelf gaan wonen en is het lang wachten op een levensloopbestendige woning.

- We bouwen voornamelijk voor jongeren en senioren zodat meer mensen kunnen starten of kunnen verhuizen naar een passende woning. We zien een toename van het aantal 1- en 2-persoonshuishoudens. Het is nodig om passende en zorggeschikte woningen te bouwen, waarbij het sámen leven centraal staat.
- Veel mensen willen graag in hun eigen wijk doorstromen naar een huis dat past bij hun levensfase. Ook in bestaande wijken kunnen regelmatig woningen toegevoegd worden door woningbouw, splitsen of het delen van woningen. Er komt een gemeentescan om te bekijken waar dat het beste kan, met behoud van groen en ontmoetingsplekken én als het iets vraagt van onze regels passen we die aan.
- We zetten in op een straatje erbij in Stompwijk. Dit gaat een groot verschil maken voor de leefbaarheid van het dorp. Jongeren kunnen in hun geliefde dorp blijven wonen, de school en winkel kunnen openblijven en senioren krijgen de kans om te verhuizen naar een passende woning zoals bijvoorbeeld een gelijkvloerse woning.
- We gaan voor een actief grondbeleid, zodat we maximaal invloed hebben op de snelheid en het bouwprogramma. We moeten als gemeente meer doen om te zorgen voor betaalbare woningbouwlocaties. We onderzoeken of we als gemeente een grotere rol kunnen pakken bij het lostrekken van ook kleine ontwikkelingen.
- We versterken de stem van woningzoekenden door het oprichten van een raad van woningzoekenden. We betrekken woningzoekenden bij het ontwikkelen van woningbouwplannen, hierdoor krijgen we een scherper beeld van de wensen van toekomstige bewoners en kunnen deze meewegen in de besluitvorming.
- We realiseren voldoende geschikte woningen voor verschillende doelgroepen. We nemen ons deel in de regionale opgave voor beschermd wonen. Zo werken we aan gemengde wijken en houden we met deze opgave rekening in de woningbouw.

- We willen aandacht schenken aan herontwikkeling van vrijkomende erven in het buitengebied. Deze zijn geschikt voor ontwikkeling van kleinschalige samenwoningsvormen (denk aan boerderijen met meerkamers met een gezamenlijke voorziening) of aan ontwikkeling van meerdere kleinere woningen (of tiny houses) op het erf.
- We willen overbewoning voorkomen en zorgen voor veilige woningen. Daarom zetten we met de Wet Goed Verhuurderschap in op toezicht op het goed verhuren van woningen.
- We hebben de ambitie om uiterlijk 2030 geen daklozen of thuislozen in Leidschendam-Voorburg te hebben. We sluiten daarom elke keer aan bij de ETHOS-telling zodat we zicht hebben op de opgave. We voorkomen dakloosheid door intensieve samenwerking tussen verhuurders, welzijn en de gemeente en we geven voorrang aan dak- en thuisloze gezinnen met kinderen.
- We geven ruimte aan woningcorporaties zodat er een goede mix ontstaat in het woningaanbod. We maken jaarlijkse wederkerige prestatieafspraken over woningbouw, betaalbare grondprijzen, duurzaamheid, onderhoud, leefbaarheid van wijken en gezond en veilig wonen.

Werken aan betaalbaar wonen

- Er zijn in Leidschendam-Voorburg meer betaalbare woningen nodig. Minimaal 2/3 van de nieuwbouwwoningen moet betaalbaar zijn. De komende tien jaar werken we toe naar 30% sociale woningbouw op gemeenteniveau. We zullen daarom de komende jaren tijdelijk 40% sociale woningbouw per project in plaats van de huidige 30% sociale woningbouw, moeten opleggen om dit aandeel te halen. We willen toewerken naar een gezonde mix van betaalbare en duurdere woningen.
- We bouwen vooral sociale woningen in wijken waar nu haast nog geen sociale woningbouw is.

Groene en verbonden wijken

De ChristenUnie kijkt verder dan stenen en een dak. We kiezen voor groene wijken waar ontmoeting gestimuleerd wordt. Waar ruimte is voor allerlei initiatieven uit de buurt. Groen en bomen zijn onmisbaar voor klimaatbestendigheid én voor ons eigen buitengeluk. Daarom doen we er alles aan om niet enkel groen te behouden bij het bouwen van woningen, maar juist groen toe te voegen. We leggen de lat daarmee hoog. We werken intensief samen met bouwers en woningcorporaties.

- Wonen in een groene wijk is goed voor je gezondheid en welzijn. We gebruiken daarvoor de 3-30-300-regel zowel voor nieuwbouwprojecten als voor bestaande wijken, bijvoorbeeld wanneer de openbare ruimte aangepakt wordt. Dit betekent dat je vanuit elk huis drie bomen moet kunnen zien, 30% van de wijk in de schaduw van een boom valt, en je binnen 300 meter lopen bij een parkje bent.
- We zetten in op het versterken van groen in Leidschendam-Voorburg en hebben de ambitie om wijken te vergroenen en meer bomen toe te voegen.
- Om groene ruimte buiten én binnen de gemeente zoveel mogelijk te behouden, blijven we inzetten op slimme binnenstedelijke verdichting bij winkelcentra en OV-knooppunten.
- We zorgen ervoor dat voorzieningen meegroeien met nieuw te bouwen woningen. Je kunt altijd lopend of fietsend naar de plekken die belangrijk voor je zijn. Of dat nu gaat om sport, kerk of winkels.
- We ondersteunen inwoners die initiatief nemen om hun eigen omgeving schoner, groener te maken en houden. Denk o.a. aan vrijwilligersgroepen die afvalprikken maar ook bestaande groepen die wilgen knotten in het buitengebied.
- We zetten in op zorgzame buurten. Als gemeente faciliteren we laagdrempelige ontmoetingsplekken waar mensen elkaar informeel kunnen ontmoeten. Ook stimuleren we buurtinitiatieven zoals Lief & leedstraten of voorzorgcirkels. Dit bevordert het omzien naar elkaar en zorgt voor extra aandacht aan mensen die wat meer zorg en hulp nodig hebben.

Ruimte van ons allemaal

- We vinden het belangrijk dat kinderen vaker buiten spelen. De openbare ruimte moet uitnodigen tot ontmoeting en bewegen. We stimuleren ook de aanleg van natuurinclusieve speeltuinen.
- Vanuit de gemeente waarderen we de plekken waar ook buiten de openbare ruimte gespeeld kan worden, zoals de Leidschendamse Speeltuin Vereniging of de Stadstuin Rusthout. We zijn trots op deze initiatieven vanuit onze samenleving en ondersteunen deze zo nodig.
- We zorgen ervoor dat er in elke wijk speeltuinen zijn met meerdere speeltoestellen die ook met rolstoelen toegankelijk zijn. We denken ook na over meidenplekken omdat de speelgelegenheden vaak rekening houden met jongens.
- Bij het herinrichten van de openbare ruimte vervangen we waar mogelijk steen door groen. Nieuw straatmeubilair wordt circulair geproduceerd. De openbare ruimte wordt toegankelijk ingericht, met voldoende rust- en verkoelingsplekken.
- De openbare ruimte geeft ruimte aan water en groen om de gevolgen van klimaatverandering op te kunnen vangen. Hiermee worden stortbuien beter opgevangen en hittestress tijdens hete zomers tegengegaan. Naar aanleiding van de klimaatstresstest pakken we plekken die gevoelig zijn voor wateroverlast, hitte, droogte of overstroming aan. We onderzoeken ook of er plekken in de gemeente zijn waar sprake kan zijn van funderingsschade.

Hoofdstuk 2

Zorg voor elkaar

We geloven dat mensen door God zijn gemaakt om naar elkaar om te zien. We geloven in een samenleving waarin mensen elkaar de hand reiken en er zijn voor de ander. Dit gaat in tegen het individualisme van onze tijd. Dat is geen zwakte, maar draagt bij aan verbondenheid.

We zorgen voor elkaar. Een luisterend oor, een arm om iemands schouder, verlicht de zorgen van mensen, samen weer perspectief zien in een roerige wereld. Iedereen heeft wel eens hulp nodig in zijn/haar leven. Kwetsbaren laten we niet vallen, zoals we kunnen lezen in de Bijbel over weduwen en wezen bijvoorbeeld.

Ondersteuning, ouderen en vrijwilligers

We leven in een tijd waarin we elkaar van over de hele wereld en 24/7 kunnen bereiken. Toch is er zoveel eenzaamheid. Voor de ChristenUnie is het belangrijk dat we daarom buurtcentra ondersteunen zodat mensen kunnen samenkomen voor een luisterend oor. Het verenigingsleven is belangrijk voor verbinding in de samenleving, dit helpt betekenisvolle sociale contacten te leggen. Dat geldt ook voor kerken die zich openstellen om mensen een luisterend oor te bieden en een plek vormen waar men komen mag zoals men is.

- De ChristenUnie vindt het belangrijk dat ondersteuning vanuit de Wmo beschikbaar blijft voor de kwetsbare inwoners en publieke middelen zo effectief mogelijk worden ingezet. Als gemeenten de wettelijke mogelijkheid krijgen om een inkomensafhankelijke bijdrage te vragen voor Wmo-voorzieningen, dan zullen we daar gebruik van maken.
- Het kan veel verschillen per gemeente waar iemand recht op heeft en in welke omstandigheden. Denk hierbij aan een traplift, vergoeding voor witgoed wanneer dit kapot gaat, vervoer, etc. De ChristenUnie vindt het oneerlijk dat de verschillen tussen gemeenten zo groot kunnen zijn. Je kiest er namelijk niet altijd voor waar je wilt wonen. De ChristenUnie zal daarom de komende jaren inzetten op het gelijktrekken van deze regelingen met de omliggende gemeenten.

- Zonder mantelzorgers zou onze samenleving niet dezelfde zijn. Mantelzorgers zetten zich dag en nacht in voor de mensen om hen heen. Ook zij verdienen soms rust. Daarom wil ChristenUnie zorgen dat de respijtzorg in de gemeente goed geregeld is, zodat ook mantelzorgers soms een rustmoment kunnen hebben. Daarbij kijken we ook naar jonge mantelzorgers die soms zorg voor een dierbare en studie moeten combineren.
- Je kunt voor veel verschillende vragen terecht bij de gemeente, bijvoorbeeld over inkomen, zorg of iets anders. Het is belangrijk dat inwoners niet van het kastje naar de muur worden gestuurd maar dat zij meteen geholpen worden. Daarom pleit de ChristenUnie voor een no wrong door policy. Bij elk loket van de gemeente kun je terecht voor alle vragen.
- In Leidschendam-Voorburg is het Sociaal Service Punt een toegankelijke plek om allerlei vragen over ondersteuning, schuldhulpverlening en zorg te stellen. De ChristenUnie heeft zich ingezet om het Sociaal Service Punt te versterken in de gemeente en zal zich hiervoor blijven inzetten.
- Het is fijn dat je hulp kunt vragen aan de gemeente bij verschillende dagelijkse taken zoals het huishouden. De gemeente moet volgens ChristenUnie ook inzetten op het vergroten van de weerbaarheid van inwoners, zoals het helpen bij dagelijkse bezigheden (zoals huishouden, scootmobiel leren rijden, met het OV gaan).

- We zetten het belangrijke werk van LVvoorElkaar door om zo mensen die vrijwilligerswerk willen doen en organisaties die dat kunnen gebruiken makkelijk aan elkaar zijn te koppelen.
- Ouderen moeten in Leidschendam-Voorburg in alle rust en tevredenheid kunnen genieten van de gemeente en voorzieningen. Daarom willen we inzetten op het worden van een dementievriendelijke gemeente.

Jeugd

- De ChristenUnie wil extra inzetten op de eerste 1000 dagen van een kind (vanaf conceptie). Dit is heel belangrijk voor de ontwikkeling van een kind. Er komt veel op ouders af bij het krijgen van een kind. De ChristenUnie wil dat ouders vaker elkaar tegenkomen om te praten over opvoeding via kinderopvang én via consultatiebureau.
- Het spel- en opvoedpunt is succesvol in Leidschendam. Ouders kunnen daar laagdrempelig bij elkaar komen en vragen stellen over opvoeden. De ChristenUnie wil meer van dit soort plekken in heel Leidschendam-Voorburg.
- Het is belangrijk om als kind in contact te komen met de natuur. Daarom wil ChristenUnie investeren in kleine voedselbossen en kleine bossen. Dit zijn (moes)tuinen waar kinderen kunnen leren over voedsel, flora en fauna en meer in het groen kunnen zijn.
- We zien dat met name jongeren extra kwetsbaar zijn door de invloed van sociale media, influencers en het gebruik van Buy Now Pay Later (BNPL) diensten. Ze proeven eerst het zoet van de aankoop, maar komen in de problemen wanneer het zuur van de betaling voor de deur staat (soms letterlijk middels een deurwaarder). Een specifieke aanpak, met behulp van ervaringsdeskundigen, is in hun situatie nodig.
- Opvoeden is niet altijd even makkelijk. Soms heeft een gezin jeugdzorg nodig. De ChristenUnie pleit voor toegankelijke en laagdrempelige toegang tot jeugdzorg wanneer dit nodig is. Daarbij wordt gekeken naar het hele gezin, in plaats van alleen naar het kind. Jeugdzorg is namelijk gezinszorg. Er wordt samen met lokale partners gekeken of er alternatieven voor jeugdzorg zijn voor het gezin om de uitdagingen binnen het gezin zo laagdrempelig mogelijk op te lossen. Wanneer jeugdzorg wel nodig is, wordt het gezin tijdig en passend geholpen.

- We willen een betere link leggen met fysiek domein: meer groen, meer verlichting 's avonds, meer speeltuinen, meer toegang tot sport, toegankelijkheid vergroten zodat dit geen belemmering is. Denk daarbij ook aan specifieke meidenplekken, waar meiden veilig samen kunnen komen.

Armoede

Armoede is een groot probleem in Nederland. Veel mensen hebben aan het eind van de maand niet veel meer te besteden. Een onverwachte gebeurtenis kan er dan voor zorgen dat iemand in de schulden raakt. De ChristenUnie wil er voor deze mensen zijn. Dat zijn niet alleen mensen in de bijstand, maar ook een grote groep werkenden die het niet breed hebben.

- Op dit moment kunnen mensen die tot 110% van het wettelijk minimumloon verdienen gebruik maken van de mogelijkheden van het minimabeleid. Dat is voor ChristenUnie te laag. Zeker wanneer dit in omringende gemeenten rond de 130-150% ligt. Het minimabeleid moet omhoog om mensen in de bijstand en werkenden te ondersteunen bij grote uitgaven zoals schoolspullen, verhuizing, een kapotte wasmachine etc.
- We werken actief samen met woningcorporaties, energiemaatschappijen en zorgverzekeraars om betalingsachterstanden vroegtijdig op te merken en hulp aan te bieden. Daarnaast worden huisbezoeken afgelegd om schuldhulpverlening toegankelijk aan te bieden. Jongeren zijn hierbij een groep die extra aandacht verdient i.v.m. de lage drempel voor Buy Now Pay Later. We ondersteunen hen via het Jongeren Perspectief Fonds.
- De gemeente moet laagdrempelige vragen rondom schulden mogelijk maken, bijvoorbeeld via het Sociaal Service Punt. Als dit niet voldoende is, moet passende en menselijke schuldhulpverlening ingezet worden. De gemeente moet ervoor zorgen dat de regels rond het nakomen van schulden rechtvaardig zijn. Daarbij kunnen bijvoorbeeld Schuldhulpmaatjes worden ingezet.
- Armoede wordt bespreekbaar gemaakt, ook in het onderwijs. We zetten in op weghalen van het taboe.

Nieuwkomers

- Mensen die naar Europa en specifiek Nederland zijn gevlucht voor oorlog en onrust moeten wij opvangen en ondersteunen. De ChristenUnie wil inzetten op ondersteuning van deze groep als het gaat om integratie, werk en zorg.
- De ChristenUnie pleit voor het navolgen van de Spreidingswet. De ChristenUnie is voor het kleinschalig opvangen, verspreid over de hele gemeente. Op deze manier kunnen nieuwkomers zo snel mogelijk onderdeel worden van de gemeenschap. Ook moet de gemeente er alles aan doen om de wettelijk vereiste aantallen statushouders te huisvesten.
- Werk is een belangrijk deel van de integratie. De gemeente moet het mogelijk maken voor asielzoekers om zo snel mogelijk aan het werk te gaan. Op deze manier leren zij sneller de taal en zal de inburgering makkelijker verlopen. Daarbij biedt de gemeente ondersteuning in werk om te voorkomen dat nieuwkomers uitgebuit en oneerlijk behandeld worden.
-

Hoofdstuk 3

Een goed bereikbaar Leidschendam-Voorburg

Leidschendam, Stompwijk en Voorburg moeten goed bereikbaar zijn. Mobiliteit brengt mensen bij elkaar, om te werken, elkaar te ontmoeten of voor elkaar te zorgen. De ChristenUnie vindt het belangrijk dat we daarbij zorgen voor onze leefomgeving. Goede wegen, paden en OV-verbindingen zijn nodig waarbij de ChristenUnie mensen wil stimuleren om steeds de duurzaamste variant te kiezen.

De ChristenUnie wil naar schoner vervoer, waarbij lopen, fietsen en openbaar vervoer het belangrijkste is. Daarom kiezen we voor het STOMP-principe: Eerst Stappen, dan Trappen (fiets), dan Openbaar vervoer, dan Mobility-as-a-Service (MaaS of deelmobiliteit) en vervolgens pas de Personenwagen. Meer dan de helft van de verplaatsingen gebeurt op korte afstand. Daarom krijgt langzaam verkeer in Leidschendam-Voorburg voorrang. Dit maakt onze woonomgeving leefbaar, veilig en duurzaam. Daarbij houden we rekening met mensen met een beperking, door een toegankelijke omgeving te creëren voor iedereen.

Verkeersveiligheid

- Het verkeer moet met name voor voetgangers en fietsers veiliger worden. Wij zetten in op het fors verminderen van verkeersslachtoffers. Het actieplan Verkeersveiligheid is een belangrijke bouwsteen hiervoor. We herijken dit actieplan elke vier jaar om sneller in te spelen op onveilige plekken.
- Uitgangspunt voor het inrichten van de verkeersinfrastructuur is het Duurzaam Veilig principe: wegen zo inrichten dat voor weggebruikers de maximumsnelheid al duidelijk blijkt uit de weginrichting en zij hun snelheid hieraan aanpassen.
- De maximumsnelheid binnen de bebouwde kom wordt 30 kilometer. Alleen op wegen met openbaar vervoer en verbindingswegen komt een uitzondering hiervan. Er komen bovendien meer woonerven waar niet harder dan 15 kilometer per uur wordt gereden.

- De gemeente zorgt voor veilige loop- en fietsroutes naar de scholen en richt de omgeving van scholen veilig in.

Voetgangers

- De openbare ruimte moet overal toegankelijk worden ingericht.
- Wandelpaden van en naar openbare voorzieningen wil de ChristenUnie voorzien van voldoende bankjes, zodat ook mensen die minder goed ter been zijn, geregeld kunnen rusten of elkaar kunnen ontmoeten.
- We stimuleren ommetjes en klompenpaden, met bordjes bij cultuurhistorische elementen.

Fietsers

- Fietsknelpunten in Leidschendam-Voorburg inventariseren. We kijken daarbij onder andere naar comfort, veiligheid, directheid en doorstroming.
- Slecht onderhouden fietspaden worden aangepakt. Zoveel mogelijk fietsroutes worden bij sneeuw schoongeveegd. Op fietspaden waar geen verlichting is worden lichtpuntjes op de grond toegepast voor de zichtbaarheid van waar gefietst moet worden.
- Een vlotte doorstroming van fietsers op hoofdroutes stimuleert prettig fietsen. We leggen daarvoor aparte of losliggende fietspaden aan of fietsstraten. Ook drukke fietsverbindingen krijgen waar nodig losliggende fietspaden. Paaltjes en drempels op fietspaden worden zoveel mogelijk verwijderd.

- Iedereen moet de kans krijgen om te fietsen. Voor nieuwkomers zorgen we voor fietslessen. Er is een programma om minima en kinderen van een goede fiets te voorzien.
- De ChristenUnie gaat zich inzetten voor oplaadpunten voor elektrische fietsen en watertappunten bij culturele plekken of andere verblijfsplekken. Net als nietjes waar je goed je fiets aan kunt vastmaken tegen diefstal.
- We gaan voor bredere en goed onderhouden fietspaden. Zo kan er prettiger worden gefietst en met meer inwoners.
- De ChristenUnie wil een extra fietsbrug over de Vliet bij de Star of bij de Vogelplas. We hebben te weinig verbindingen tussen noord en zuid.

Openbaar Vervoer

- Alle bus-, tram en metrohaltes moeten toegankelijk zijn. Het is ons een doorn in het oog dat de halte Leidschendam-Voorburg van metrolijn E nog steeds niet rolstoeltoegankelijk is.
- De Vlietlijn vanuit de Haagse Binckhorst naar station Voorburg moet met behoud van Opa's Veldje en de tuin van Huygens Hofwijck worden ingepast. Wij zien het liefst een ondergrondse oplossing. Ook met het oog op een eventuele Huygenstunnel (ondertunneling A12).
- OV-fietsverhuur op alle OV-knooppunten. Daarbij denken we ook aan de belangrijkste bushaltes of metrohaltes in onze gemeente, naast de treinstations. Halte Leidschendam-Voorburg van de metro wordt o.a. op die manier een belangrijker OV-knooppunt.
- De gemeente spant zich in om Leidschendam-Zuid en Stompwijk bereikbaar te houden via het OV. Als reguliere OV-lijnen niet haalbaar zijn, is er een goed laagdrempelig alternatief beschikbaar.

Auto's

- De ChristenUnie wil dat de gemeente het gebruik van deelauto's stimuleert. Hierdoor zijn er minder auto's in het straatbeeld. Zo kunnen woon- en winkelstraten groener worden en autoluw of autovrij worden ingericht.
- Om Leidschendam-Voorburg bereikbaar en leefbaar te houden is het nodig om betaald parkeren niet uit te sluiten, alhoewel betaald parkeren niet onze voorkeur heeft. Wijken die grenzen aan Den Haag hebben regelmatig last van parkeerders uit Den Haag. We zullen daarom serieus moeten kijken naar betaald parkeren in deze wijken voor de leefbaarheid. Inwoners krijgen uiteraard een uitzondering hierop.
- Bij betaald parkeren in woonwijken of parkeerzones dient er een uitzondering voor parkeren door kerkgangers op zondag onder kerktijd te zijn.
- We willen een betere luchtkwaliteit in onze gemeente daarom zijn we voor het onderzoeken van een milieuzone voor vervuilende scooters, auto's en vrachtauto's in Leidschendam-Voorburg. We ontkomen niet aan het normeren van vervuilende scooters en (vracht)auto's voor de luchtkwaliteit maar ook geluidsoverlast.
- Bij nieuwe grote woningbouwprojecten wordt altijd gekeken of deelmobiliteit onderdeel van het project kan worden. Zo is voor nieuwe bewoners meteen duidelijk hoe zij van en naar hun nieuwe huis kunnen. Bij de parkeernorm wordt hiermee rekening gehouden.
- Het aantal laadpalen wordt uitgebreid en maakt de groei van het aantal elektrische auto's mogelijk. Wij pleiten voor slimme laadpalen zodat elektrische auto's als buffer kunnen dienen in het elektriciteitsnetwerk.
- Bij nieuwbouwprojecten zoeken we steeds mogelijkheden om parkeergarages buiten het zicht te krijgen of buiten de buurt. Autoluwe buurten moeten normaler worden in Leidschendam-Voorburg.

Hoofdstuk 4

Duurzaamheid

We staan op voor leven in balans met wat de aarde kan dragen, voor een groene en gezonde leefomgeving. We zetten ons in om verdere opwarming van de aarde te voorkomen, de natuur te beschermen, onze leefomgeving klaar te maken voor weerextremen en we staan op voor een duurzame landbouw.

Om toekomstige generaties dezelfde kansen te geven zal er dus veel moeten veranderen. Voor deze transitie moeten inwoners en overheid samen de handen uit de mouwen steken. Daarom ondersteunt de gemeente inwoners en ondernemers in wat zij zelf kunnen doen.

Energietransitie

- We geven kansen aan inwonersinitiatieven en steunen lokale energiegemeenschappen. Zo krijgen zij echt een plek in het ontwikkelen van grootschalige energieopwekking via wind en zonne-energie. Inwoners plukken met elkaar de vruchten en zo komen opbrengsten ten goede van de gemeenschap. De gemeente ondersteunt hen hierin met menskracht en garanties. Zo krijgen energiecoöperaties een eerlijke kans.
- Echte participatie staat voor ons voorop. Als een warmtenet de beste oplossing voor een wijk lijkt te zijn, start de gemeente eerst het gesprek met inwoners op. Pas dan volgt definitieve besluitvorming. De betaalbaarheid en uitvoerbaarheid moet in balans blijven. Dit kan per wijk verschillend zijn en zal ook per wijk bezien moeten worden.
- Het publieke warmtebedrijf, waar de gemeente een rol in speelt, draagt de kosten en legt de buizen aan. Inwoners zijn vertegenwoordigd in een 'afnemersraad' om voor transparantie te zorgen.
- Inwoners mogen niet het slachtoffer worden van de energietransitie. Op voorhand worden waar haalbaar duidelijke afspraken gemaakt over de kosten en hoe deze gedragen gaan worden. Hierbij moet ook rekening gehouden bij de prioritering van de wijken. Daar waar het lastiger is voor inwoners om mee te komen bij de energietransitie, moeten we als eerst aan de slag.

Daar waar aansluiting op het warmtenet niet mogelijk is, vanwege bijvoorbeeld de locatie, moet naar alternatieven gekeken worden zoals warmtepompen. Dit is maatwerk. De gemeente moet hierin een faciliterende rol aannemen en/of meedenken.

Een duurzaam thuis

- Isolatie van de woning is de eerste stap die altijd loont. Het zorgt voor meer wooncomfort, het verlaagt de energierekening en, niet onbelangrijk, het verminderen CO₂ uitstoot. Vooral voor inwoners met een kleinere portemonnee is het lastig om te isoleren en te verduurzamen. De subsidies dekken een groot deel van de kosten niet. Inwoners die om deze reden niet verduurzamen, moeten extra hulp kunnen vragen bij de gemeente.
- Vaak weet men niet waar te beginnen als het om verduurzamen van de woning gaat. Tegelijkertijd is het van groot belang dat woningen duurzaam worden. In Leidschendam-Voorburg zouden daarom energiecoaches actief inwoners moeten benaderen en helpen.
- Naast energiecoaches worden inwoners ook geholpen door fixteams. Deze teams helpen inwoners bij het verduurzamen door in de woning de klus met de inwoners aan te pakken. Inwoners die huren kunnen hiermee ook kleine aanpassingen doen in de woning om zo energiekosten te verlagen en wooncomfort te verhogen. We werken hierin samen met de woningcorporaties.

Samen voor groen

- Jong geleerd is oud gedaan. Daarom zet de gemeente extra in op natuur- en milieueducatie op alle scholen in Leidschendam-Voorburg.
- Lokale verenigingen, stichtingen en maatschappelijk middenveld staan ook voor de opgave om hun vastgoed te verduurzamen. De gemeente ondersteunt hen door bijvoorbeeld te helpen bij het vinden van subsidies.
- Op eigen vastgoed moet ook goede voorbeeld worden gegeven met duurzaamheid en juist bij eigen vastgoed is de gemeente in staat te testen wat wel werkt in rondom verduurzaming of wat wellicht meer aandacht nodig heeft. De gemeente geeft ook ruimte om met verschillende manieren van verduurzaming te experimenteren bij eigen vastgoed
- We zetten samen in op een circulaire gemeente. Inwoners hebben vaak goede ideeën over hoe de gemeente meer circulair en groen kan worden. Deze bewonersinitiatieven, zoals een gereedschapsbank of repaircafés, worden gestimuleerd en ondersteund.
- De biodiversiteit in de bebouwde kom is vaak veel hoger dan gedacht. Hier komt meer aandacht voor en wordt goed beschermd, ook als er in bestaande wijken gebouwd wordt. Als stadsnatuur moet wijken voor nieuwe woningen, dan moet hier ruimhartig in worden gecompenseerd, bijvoorbeeld door te werken aan groene schoolpleinen, natuurvriendelijk beheer van de openbare ruimte en biodiverse bedrijventerreinen.
- Groen en biodiversiteit hebben prioriteit. De gemeente moet haar groene partijen vroegtijdig betrekken bij (gebieds)ontwikkelingen in de openbare ruimte. Op deze manier houdt de gemeente grip op groen waar je groen nodig hebt en gaat het ongewenste effecten, zoals groei van onkruid, tegen.
- Biodiverse buitenruimte wordt samen met inwoners gecreëerd. Daar waar ruimte is moeten inwoners inspraak kunnen hebben op het groen in hun omgeving en waar mogelijk kan de gemeente samen met de inwoners voor het onderhoud zorgen.
- De gemeente Leidschendam-Voorburg moet, als dat juridisch kan, reclames van vervuilende bedrijven verbieden.

Afval als grondstof

De normen voor afvalscheiding worden steeds strenger. In Leidschendam-Voorburg zijn we daar nog lang niet. In afval zitten waardevolle grondstoffen die niet verloren mogen gaan. De ChristenUnie wil afval zien als grondstof.

- Afval scheiden is de norm: Per wijk passen we maatwerk toe.
- We werken toe naar forse vermindering van het restafval. Voor de ChristenUnie is het toepassen van een restafvaltarief om met een prijsprikkel te stimuleren tot minder restafval bespreekbaar.
- Het later scheiden van restafval en plasticafval (nascheiding) werkt steeds beter. In wijken met hoogbouw passen we daarom dit later scheiden toe.
- Er wordt meegedaan aan landelijke bewustwordingsacties rond het voorkomen en hergebruiken van afval, zwerfvuil en compost. Het tegengaan van zwerfafval heeft prioriteit.

- De gemeente Leidschendam-Voorburg stimuleert ook scholen en maatschappelijke organisaties om afval te scheiden en faciliteert hen hierin zoveel mogelijk.
- Bij aanbesteding neemt de gemeente op dat grondstoffen aan het eind van de levenscyclus eenvoudig te scheiden en herbruikbaar moeten zijn, daar waar mogelijkheden zich hebben bewezen.
- Hergebruik via kringloopwinkels en afvalbrengstations wordt gepromoot.

Hoofdstuk 5

De groene kant van Leidschendam, Stompwijk en Voorburg

De helft van onze gemeente is buitengebied en Stompwijk. We zien in het buitengebied andere opgaven dan in het stedelijk deel van onze gemeente. Zo is het lastig om een goede balans te vinden tussen natuurontwikkeling, recreatief gebruik en de overgang naar duurzame landbouw. Grootschaligheid en efficiënt werken is lastig in te passen in ons buitengebied. We zullen dus op zoek moeten naar nieuwe manieren om het buitengebied zo aantrekkelijk te houden én te verbeteren. De ChristenUnie ziet namelijk veel kansen om het buitengebied te laten schitteren.

Actief aan de gang met het buitengebied

Het aantal boerenbedrijven neemt langzaam af en de nieuwe generatie heeft uitdagingen om een rendabel bedrijf neer te zetten. Het verbreden van het ondernemerschap is nodig om tot een duurzaam verdienmodel te komen én met oog voor de natuur te boeren. De ChristenUnie ziet kansen om met recreatie en toerisme de verbinding te leggen tussen het stedelijk gebied en het buitengebied. De ChristenUnie ziet een stimulerende rol van de overheid om te komen tot die bewegingen:

- Samen met de inwoners, de Adviesraad Stompwijk, natuurorganisaties en de agrarische sector werken we aan een ontwikkelvisie voor het buitengebied. Welke stip op de horizon zetten we gezamenlijk en hoe gaan we daar stapsgewijs komen?
- We denken als gemeente actief mee met initiatieven om natuurbeleving en recreatieve mogelijkheden te ontwikkelen, denk aan kanovaren, suppen, horeca of een rondvaarttocht met een fluisterboot.
- We leggen klompenpaden en blotevoetenpaden aan om inwoners te verleiden het buitengebied en de natuur te verkennen. Ook maken we het aantrekkelijk om het vogelgebied te ontdekken met bankjes en een verrekijker.
- De gemeente onderzoekt het ontwikkelen van een Toeristisch Overstappunt (TOP) aan het begin van het buitengebied. Hier kunnen bezoekers hun auto parkeren, fietsen huren en een kopje koffie drinken of lunchen. Ook is het de start van verschillende wandelpaden, richting de Drie Molens, de nieuwe Driemanspolder en ook richting het Damcentrum. De (nu inactieve) lichtkrant wordt ingezet om het buitengebied en evenementen in Leidschendam te promoten.

Zorg voor de schepping en biodiversiteit

Leidschendam-Voorburg heeft een unieke positie in het landschap, we zijn het startpunt van het Groene Hart. Om te voorkomen dat steden tegen elkaar aan groeien, zijn er in het verleden natuurlijke buffers opgericht om die afstand te bewaren. Hierdoor sluit onze gemeente aan op diverse ingerichte natuurgebieden zoals de nieuwe Driemanspolder richting Zoetermeer, Het Noord Aa tussen Stompwijk en Zoetermeer, Leidschendammerhout en de Vlietlanden tussen Leiden, Voorschoten en Zoeterwoude. We willen deze natuurgebieden verbeteren. Herstel en ontwikkeling van natuur en biodiversiteit zijn belangrijke doelstellingen voor de ChristenUnie.

- We stimuleren het versterken van de biodiversiteit o.a. in het bomenbestand. De gemeente zet ook in op bloeirijke bermen en stemt het maaibeleid daarop af.
- We stimuleren streekeigen beplanting zoals de moerbeihaag. De gemeente geeft voorlichting over het voorkomen en signaleren van invasieve exoten zoals de rivierkreeft.

- Als gemeente voldoen we nog niet aan de Kaderrichtlijn Water. Als gemeente zetten we stappen om wel te gaan voldoen. Zo ontkoppelen we regenwater van vuilwater en zorgen we met regentonnen dat overstromingen worden voorkomen. Ook werken we in samenwerking met de waterschappen aan natuurvriendelijke oevers.
- Er zijn al knotploegen actief in het buitengebied die een deel van het beheer op zich nemen. De gemeente stimuleert het overnemen van beheer van natuur door boeren of door inwonersgroepen.
- We bevorderen geveltuintjes en straattuintjes in beheer van inwoners en maken daar afspraken over.
- De gemeente ontwikkelt de komende periode beleid op dierenwelzijn in onze gemeente.
- We willen voorkomen dat het natuurgebied Vlietlanden wordt bebouwd met vakantiehuisjes. Daarom heeft de ChristenUnie het initiatief genomen tot een alternatief plan voor de bouw van een vakantiepark maar dan in Stompwijk. Dat levert kansen op voor toerisme, natuurontwikkeling en bouw van betaalbare woningen en behoudt het natuurgebied Vlietlanden.

FLEETPARK

Woning 16-17
Gezondheids
Gezondheids

Hoofdstuk 6

Een economie die werkt voor mensen en ondernemers

We staan op voor een economie die dienstbaar is aan de samenleving. Een economie die niet draait om steeds meer, maar waarin het welzijn van de mens centraal staat en waar het gewoon is om op adem te kunnen komen. We kijken verder dan economische groei en materiële welvaart. Als ChristenUnie kijken we naar welvaart in de brede zin.

Onze ondernemers (groot en klein) zijn onderdeel van het hart van Leidschendam, Stompwijk en Voorburg. Ze brengen leven in de straten, laten het buitengebied bloeien, bieden werk aan de mensen om ons heen en bouwen mee aan een samenleving waarin we elkaar kennen en helpen. De ChristenUnie vindt dat dit onze waardering en vertrouwen verdient. Dus is het belangrijk om ruimte te geven om te ontwikkelen, zonder vast te lopen in regels en bureaucratie, daar moet een gemeente zich voor inzetten. Niet tegenwerken, maar naast hen staan, met heldere afspraken, duidelijke communicatie en eerlijke kansen/ondersteuning waar nodig. Kortom, samenwerken vanuit vertrouwen in ondernemers die het goede willen doen.

Basis op orde

- De gemeente onderhoudt goede relaties met ondernemers, er is structureel overleg en voldoende informele ontmoetingsmogelijkheden. Dit geldt voor zowel ondernemers in het binnen- als het buitengebied.
- Binnen het ondernemersloket komt meer aandacht voor vragen zoals over arbeid, regeldruk, en financiële zaken. Hier is ook aandacht voor de ondernemer die het financieel lastig heeft en hen begeleiden naar passende hulp en ondersteuning.
- Iedereen heeft recht op een veilig woon- en werkklimaat, zo ook wanneer je tijdelijk in Nederland werkt. Dit betekent wanneer iemand tijdelijk in Leidschendam-Voorburg werkt, hij of zij ook veilig en gezond in de gemeente moet kunnen wonen. Dit vraagt om maatwerk. Bijvoorbeeld bij het faciliteren van tijdelijke huisvesting of bij huisvesting op bedrijventerreinen
- In aanvulling hierop is het belangrijk brede welvaartsdata in kaart te brengen door gemeentelijke data te combineren met bronnen zoals de Atlas voor Gemeenten. Zo kijken we verder dan geld en zien we wat betekenis geeft aan het leven. Deze informatie gebruiken we om de gebieden te identificeren waar vitaliteit en voorzieningen herstellen noodzakelijk zijn.
- Winkeliers mogen niet gedwongen worden om hun winkel op zondag te openen. Leidschendam-Voorburg moet dit garanderen en bewaken. De ChristenUnie is niet voor verruiming van de zondagsopenstelling van winkels.
- De gemeente onderzoekt de behoefte bij bestaande ondernemers naar (extra) bedrijventerrein voor uitbreiding of aanvullende voorzieningen voor optimaal ondernemingsklimaat en probeert daar aan tegemoet te komen.
- De gemeente treedt in overleg met bedrijven om stagiaires, studenten, asielzoekers en statushouders en mensen met afstand tot de arbeidsmarkt te begeleiden naar werk op bedrijven in onze gemeente.

Duurzame economie

- We werken aan biodiverse bedrijventerreinen en door waterberging en andere klimaatadaptieve maatregelen te combineren met natuurontwikkeling zorgen we voor een prettige omgeving voor mens, dier en plant.
- Leidschendam-Voorburg stimuleert en faciliteert de oprichting van bedrijventerreincoöperaties en Bedrijven Investing Zones (BIZ). Hiermee creëren we gemeenschappen waarin kennis, inkoop en energie met elkaar gedeeld kan worden. Hierin is extra oog voor verduurzaming van de bedrijventerreinen, bijvoorbeeld door innovatieve oplossingen rondom energiedeling te stimuleren.
- We zorgen voor goede bereikbaarheid van bedrijventerreinen, inclusief OV-opties, veilige fietspaden en voldoende laadplekken voor elektrische voertuigen.
- We putten onze aarde uit, grondstoffen raken op. Daarom geeft Leidschendam-Voorburg ruimte aan circulaire ondernemers, ondernemers die direct (kringloop) of indirect (hergebruik materialen) bijdragen aan circulariteit.
- Leidschendam-Voorburg richt samen met ondernemers een grondstoffendepot en circulaire bouwmarkt in, een plek waar de gemeente en ondernemers materialen kunnen opslaan die later opnieuw gebruikt kunnen worden.
- Zowel inwoners als ondernemers zijn van belang in de transitie naar een leefbare wereld. Leidschendam-Voorburg stimuleert ondernemers die samen met inwoners het voortouw nemen in deze transitie.

Ondernemen in het buitengebied

- Ondernemers en boeren in het buitengebied hebben behoefte aan duidelijkheid en ruimte om te werken aan een duurzaam en gezond bedrijf. De gemeente neemt regie in gebiedsprocessen en ruilverkaveling zodat er huiskavels van voldoende omvang ontstaan om kringlooplandbouw mogelijk te maken en de natuur kan worden versterkt. Ook komt er een onafhankelijk erfcoach die boeren kan adviseren in het verduurzamen.
- De gemeente gaat in overleg met landeigenaren en boeren over hoe het buitengebied voor agrariers in de toekomst eruit moet zien. Er wordt een visie specifiek voor agrarische bedrijven opgesteld.
- De gemeente geeft duidelijkheid over bestemmingsplannen en treedt in overleg met kopers of intermediairs die willen grond willen kopen/verkopen voor speculatie. De gemeente neemt een duidelijk standpunt dat grondspeculatie niet gewenst is in het buitengebied
- Coöperatief boeren via organisaties wordt onderzocht of dit mogelijkheden biedt voor boerderijen met beperkte hoeveelheid land rondom boerderij.

De ChristenUnie moedigt ondernemers aan om deel te nemen aan het Ondernemersplatform van de ChristenUnie, eventueel aan te sluiten bij platforms in de regio. Binnen het Ondernemersplatform ontmoeten ondernemers en ChristenUnie-politici elkaar om van gedachten te wisselen over wat goed ondernemerschap is en wat niet, om van elkaar te leren, elkaar van input te voorzien en te bouwen aan de gezamenlijke missie.

Levendige binnenstad en vitale winkelcentra

- De ChristenUnie vindt het van belang dat een goede balans tussen wonen, werken, recreëren, groen en winkelen blijft in de centra van Leidschendam-Voorburg. Dit betekent ook dat er voldoende kantoorruimte en ruimte voor kleine ondernemers beschikbaar blijft. De gemeente stuurt op een divers winkelaanbod, ook in de plinten.
- Het Damcentrum verdient wat de ChristenUnie betreft extra aandacht als lokaal winkelcentrum, net zoals de afgelopen periode dat is gedaan bij de Julianabaan en het Huygenskwartier. Om het Damcentrum levendiger te maken is inzet nodig voor een concentratie van de boodschappen, het recreatief profiel rond de sluisjes én de Damlaan. Daarnaast pleit de ChristenUnie voor het verbeteren van de openbare ruimte, o.a. meer groen en meer ruimte voor fietsparkeren en het verbeteren van de verkeerssituatie, o.a. het lastiger of onmogelijk maken voor doorgaand verkeer om door het Damcentrum te rijden, het autoluw maken van de Damlaan en het inrichten van een loopgebied aan de sluiskant.
- De detailhandel blijft veranderen. We zetten in op compacte, aantrekkelijke winkelgebieden voor inwoners en letten op de leefbaarheid, mobiliteit, sociale veiligheid en een divers aanbod.
- Op centrale punten maken we pakketkluisjes om het aantal ritten door de stad en naar het buitengebied te verminderen.
- De gemeente maakt samen met de The Mall of the Netherlands een aanpak om de overlast in de omliggende wijken van de Mall te verminderen. De ChristenUnie steunt het invoeren van parkeervergunningen om ervoor te zorgen dat er niet meer geparkeerd wordt in de omliggende wijken. De komende periode onderzoeken we de haalbaarheid van een shuttledienst om het aantal autobewegingen te verminderen. De gemeente maakt samen met de Mall ook een aanpak om het OV en de fiets te stimuleren. The Mall of the Netherlands moet zo snel mogelijk een bewaakte fietsstalling openen en meebetalen aan de overlast.

Hoofdstuk 7

Meedoen op de arbeidsmarkt

Het hebben van werk is belangrijk. Ons werk is de plek waar talent en verantwoordelijkheid tot hun recht komen en we contacten aangaan met anderen. De ChristenUnie vindt het belangrijk te benadrukken dat mensen meer zijn dan alleen hun verdienvermogen. Vrijwilligerswerk of op een andere manier participeren in de samenleving kan, zeker voor het welbevinden van iemand, heel waardevol zijn. Ook voor de maatschappij.

De ChristenUnie staat voor een economie die er is voor mensen in plaats van andersom. Een goede markt komt tot haar recht als arbeid en kapitaal geen tegengestelde krachten zijn en als ondernemers, werkgevers en werknemers van elkaars talenten profiteren.

Werk en meedoen

- Werk is belangrijk voor contacten leggen, talentontwikkeling, verantwoordelijkheid krijgen en integratie. Vrijwilligerswerk of ander soort participatie hoort hier ook bij. Iedereen doet mee in onze samenleving naar wat hij/zij kan.
- Voor mensen voor wie regulier werk geen optie is, zorgen we dat zij alsnog een plek op de arbeidsmarkt kunnen krijgen met beschut werk of IPS-trajecten (voor mensen met GGZ problematiek). Ook op die plekken wordt gekeken naar nuttig werk, werk met betekenis en doorgroeimogelijkheden.
- Persoonlijke begeleiding: we passen maatwerk toe bij de gemeentelijke re-integratie, met zo veel mogelijk begeleiding door een vast contactpersoon. We werken conform de principes van Sijpelt Switchen waarbij een stapje terugdoen in de re-integratie mogelijk is om later weer een stap vooruit te zetten.
- Bijstand is onderdeel van ons sociale zekerheidsstelsel. Met dit stelsel kijken we naar elkaar om. Het is gebouwd op solidariteit. Fraude, zoals zwart werken, willen we dan ook tegengaan.
- Samenwerking met werkgevers voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt maar ook onze jongeren. Daarnaast wordt het goede gesprek gevoerd tussen werkgevers en de gemeente over de extra begeleiding die wellicht nodig is of cultuurverschillen die kunnen ontstaan op de werkvloer. Op deze manier is de werkgever ook geïnformeerd en kan goede samenwerking plaatsvinden.
- CU wil arbeidsuitbuiting tegengaan. De gemeente zet hier op in bij de begeleiding van nieuwkomers en mensen in de bijstand bij het zoeken en vinden van werk.
- Iedereen verdient een plek op de arbeidsmarkt. Er zijn vele instrumenten om deze mensen te helpen, zoals loonkostensubsidie en jobcoaching. Werkgevers moeten hierin ook ondersteund worden, zodat zij dit niet zelf hoeven uit te zoeken. Op deze manier vinden mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt een plek en worden werkgevers hierin goed ondersteund.

Werk en rust

De ChristenUnie hecht grote waarde aan een goede balans tussen werken, zorgen en rusten. De ontwikkeling naar een 24-uurs economie lijkt niet te stoppen. Tegelijkertijd zien we mensen op zoek naar meer rust en onthaasting. Onze samenleving en economie gedijen als er rustmomenten zijn. Vanuit onze christelijke levensovertuiging genieten wij van de zondag als collectief rustmoment.

We zien dat door de toename van koopzondagen veel kleine zelfstandigen het extra moeilijk hebben gekregen en soms zelfs door eigenaren van winkelcentra worden gedwongen hun winkel op zondag open te stellen.

- Winkeliers mogen niet gedwongen worden om hun winkel op zondag te openen. De gemeente moet dit garanderen en bewaken.
- De ChristenUnie is tegen verruiming van de zondagsopenstelling van winkels.
- Bij grootschalige evenementen wordt rekening gehouden met kerkdiensten.

Hoofdstuk 8

Een veilige samenleving

De ChristenUnie staat op voor een weerbare samenleving als beste voorbereiding in een wankelende wereld. In de toenemende zorgen over veiligheid door globalisering is de oplossing niet 'ieder voor zich', maar kan een samenleving waarin mensen naar elkaar omzien het verschil maken.

Naast wat de samenleving zelf kan doen, heeft de overheid de taak om inwoners zo goed mogelijk te beschermen en criminaliteit te bestrijden. Dit betekent dat er actief ingezet moet worden op de bestrijding van straatintimidatie en relatiegeweld zoals vrouwenmoord, (seksueel) grensoverschrijdend gedrag, stalking en huiselijk geweld.

Fysieke en sociale veiligheid

Veilige en leefbare buurten ontstaan wanneer mensen naar elkaar omzien. In samenwerking met de wijkagent als het directe aanspreekpunt voor inwoners. Voor veiligheid is samenwerking tussen allerlei partijen van groot belang. Dit gaat niet vanzelf, de gemeente moet daarin het voortouw nemen.

- De beschikbaarheid én zichtbaarheid van de politie op straat én online is voor de ChristenUnie een belangrijk aandachtspunt.
- De gemeente Leidschendam-Voorburg stelt een integraal veiligheidsbeleid vast, dat gebaseerd is op onderzoek en ervaringen in de verschillende buurten. Inwoners worden betrokken bij wijkveiligheidsplannen.
- De gemeente Leidschendam-Voorburg stimuleert mensen om zich te organiseren in Buurtpreventieteams en geeft deze teams training.
- Cameratoezicht kan een preventieve werking hebben, maar de ChristenUnie wil het beperkt (proportioneel) toepassen en inbedden in goede wetgeving (privacy).
- Oefen lokale dreigingsscenario's. Als de stroom 48 uur uitvalt, zijn wijkcentra dan bijvoorbeeld open? Wat doen we in Leidschendam-Voorburg wanneer er een overstroming is, of een grote brand. De bevolkingszorg is een taak van de lokale overheid. Nagedacht moet worden, en geoefend, hoe mensen in staat gesteld kunnen worden om adequaat te handelen als een calamiteit zich voordoet.

Drank- en drugsgebruik en gokken

Drank, drugs en gokken maken veel kapot in mensenlevens. Het kan niet de bedoeling zijn dat door verslaving de menselijke waardigheid verloren gaat. De ChristenUnie wil verslaving en drugsproblematiek bestrijden, inclusief de hennepkwekerijen en drugslabs. We willen voorkomen dat jongeren in de criminaliteit belanden en bestrijden ondermijning.

- De ChristenUnie is tegen coffeeshops, casino's en gokhallen in Leidschendam-Voorburg.
- Drugsgebruik wordt niet genormaliseerd. Via publiekscampagnes (zoals in Rotterdam) worden juist de verwoestende effecten van druggebruik op de samenleving getoond.
- De gemeente doet meer tegen het toenemende gebruik en de groeiende acceptatie van (synthetische) drugs. Vanuit de politie hebben we hier ook aandacht voor.
- De gemeente zet zich in om alle jongeren op middelbare scholen en hun ouders actief voor te lichten over de gevolgen van verdovende middelen, vaperen en de risico's daarvan. Onderdeel hiervan is de inzet van ervaringsdeskundigen.
- Gok- en alcoholreclames worden geweerd uit de openbare ruimte, in Abri's en andere (licht)reclamezuilen (roken is al verboden).

Prostitutie

- In onze gemeente Leidschendam-Voorburg wordt prostitutiebeleid ingesteld. Daarin is geen plaats voor een bordeel of voor andere seksinrichtingen. Prostitutie is geen normaal beroep en dat gaan we er in Leidschendam-Voorburg ook niet van maken. Van harte hopen we dat er landelijk betere wetgeving komt. Maar tot die tijd zullen we ons in elk geval inzetten om zoveel mogelijk misstanden te voorkomen.
- We helpen mensen die vastzitten in mensenhandel of prostitutie om uit te stappen.
- In gemeente Leidschendam-Voorburg worden mogelijkheden tot thuisprostitutie verboden, de APV wordt hiervoor aangepast. Deze vorm van prostitutie is grotendeels onttrokken aan het toezicht en vormt een risico voor vormen van seksuele uitbuiting. In dit licht is het goed dit fenomeen zo ver mogelijk aan banden te leggen.
- Vergunningen voor reclame-uitingen voor bordelen of andere seksinrichtingen (ook digitaal) worden niet toegestaan.

Ondermijning

- Onze gemeente kijkt naar aansluiting bij de aanpak Preventie met Gezag om jonge aanwas te voorkomen en jongeren actief uit de criminaliteit te halen. We zetten ook jongerenwerkers voor perspectief in. Met deze werker stimuleren we jongeren hun leven weer op de rails te krijgen/houden en dat zij zelf leren om keuzes te maken die goed voor hen en de samenleving zijn.
- Om illegaal gebruik van vrijkomende (agrarische) bebouwing/panden tegen te gaan, komt er beleid gericht op snelle herbestemming.
- De gemeente betreft de inwoners actief bij het herkennen en signaleren van (vermoedens van) ondermijnende activiteiten en het melden hiervan.
- Een succesvolle aanpak van ondermijning begint bij een integer en weerbaar lokaal bestuur en ambtenarenapparaat, in Leidschendam-Voorburg werken we hier actief aan. Zo spreken o.a. regelmatig als lokaal bestuur over dit thema.

Hoofdstuk 9

Sport, kunst en cultuur

Sport

Bij sporten staat plezier voorop. Daarom kiest de ChristenUnie voor een toegankelijke sportwereld waarin iedereen kan meedoen. We stimuleren de breedtesport in Leidschendam-Voorburg, voor iedereen moet sport beschikbaar zijn. Daarom is het nodig om ook voor de toekomst voldoende sportfaciliteiten te hebben; van openbare beweegplekken tot sportparken en sportaccommodaties. Sport brengt ook mensen samen. Sportverenigingen fungeren vaak als cement in de samenleving en verdienen steun.

Het is goed voor kinderen dat ze leren dat bewegen leuk is, dat ze leren om doelen te stellen en samen te werken in een team. Daarom willen we dat sport toegankelijk is voor iedereen, in het bijzonder voor de jeugd, zonder fysieke en financiële drempels. Het stimuleren van minima, ouderen, mensen met een beperking en mensen die nog niet sporten om meer te gaan bewegen is belangrijk. De ChristenUnie pleit voor open sportclubs met een sterke verbinding tussen het sociale en het gezondheidsdomein. Maar ook nodigen de verschillende fiets-, vaar-, wandel- en hardlooperoutes uit tot bewegen en meedoen.

- Een gezonde leefstijl met voldoende beweging voor iedereen! Bij ouderen draagt dit bij aan zelfredzaamheid en sociaal contact en bij jongeren zorgt het voor een gezonde start.
- Sport is voor alle kinderen dichtbij en betaalbaar. Kinderen uit gezinnen in armoede kunnen via de Ooievaarspas korting krijgen of gratis deelnemen. Dit wordt ook meegenomen in afspraken met sportverenigingen.
- De ChristenUnie pleit voor een buurt- of gemeentelijke sportcoach om zo de verbinding tussen sport, onderwijs en zorg te bevorderen.
- De gemeente actualiseert samen met verenigingen het sportakkoord.
- De gemeente treedt in overleg met verenigingen hoe zij kunnen ondersteunen in subsidie aanvragen en helpen bij procedures van vergunningen.
- Alle sportaccommodaties moeten toegankelijk zijn voor mensen met een beperking.
- De gemeente ziet erop toe dat iedereen die er recht op heeft, het Jeugdsportfonds weet te vinden.

- Elk kind in onze gemeente is aan het einde van de basisschoolleeftijd zwemvaardig.
- De ChristenUnie is voorstander van aanwezigheid van een afvaardiging vanuit het College van Burgemeester en Wethouders bij belangrijke sportmomenten om zo binding met inwoners te creëren en aanspreekpunt te zijn.
- De sportkantine van een sportvereniging mag dienstbaar zijn aan andere verenigingen indien die geen eigen kantine tot zijn beschikking heeft.

Kunst en cultuur

De ChristenUnie staat op voor leefbare dorpen en steden. Het culturele aanbod is van groot belang voor deze leefbaarheid en reden voor mensen om ergens te willen wonen. Wij staan daarom voor een levendig verenigingsleven waarin mensen hun creativiteit vorm kunnen geven. Muziek, creatieve vormgeving, dans en toneel verrijken het leven en de samenleving met hun creativiteit en zingeving. Het heeft de mogelijkheid om ons stil te zetten, te laten ontspannen, wakker te schudden en te verbinden.

- Cultuureducatie voor alle kinderen dichtbij en betaalbaar. Kinderen uit gezinnen in armoede kunnen via de Ooievaarspas korting krijgen of gratis deelnemen.
- In onze gemeente investeren we niet genoeg in kunst en cultuur. De ChristenUnie vindt het belangrijk dat we kunst- en cultuurinitiatieven uit de samenleving beter ondersteunen en helpen om te bloeien.
- Gebouwen worden zoveel mogelijk multifunctioneel benut; om het gebruik te optimaliseren, maar ook om dwarsverbanden tussen (brede) scholen, verenigingen, kinderopvang, bibliotheken en muziekscholen, zorginstellingen, etc., te vinden en te versterken.
- We vernieuwen de kerkvisie regelmatig met als doel zoveel mogelijk kerkgebouwen in stand te houden, maar ook om kansen voor herbestemming niet te missen en samen in te zetten op behoud van het religieus erfgoed.
- Op 1 januari 2027 bestaat onze gemeente 25 jaar. We ontwikkelen in dat kader verhalen over 25 jaar Leidschendam-Voorburg waarin we via evenementen, kunst en cultuur de identiteit van onze gemeente uiten en kleur geven.

Hoofdstuk 10

Een betrouwbare overheid

De ChristenUnie staat op voor een overheid waar mensen op kunnen rekenen als ze er zelf niet meer uit komen, die recht doet en ervoor zorgt dat de samenleving bloeit. Een samenleving waar mensen elkaar zien en helpen, verbinding zoeken en over verschillen praten. Dat is het principe waarop onze democratische rechtsstaat is gebouwd. We staan niet voor een grote overheid of voor een grote markt, maar we staan voor een sterke samenleving. Een samenleving die het resultaat is van inwoners en maatschappelijke verbanden samen.

Een betrouwbare overheid is ook een overheid die uitspreekt dat zij niet alle problemen van mensen kan oplossen. Daarom is het belangrijk om ruimte te geven aan het herstel van die gemeenschappen.

Maar mensen redden het niet altijd alleen, en zelfs niet altijd samen. De gemeente heeft dan als taak naast mensen te staan. De overheid is een schild voor de zwakke, zo lezen we in de Bijbel. Inwoners moeten een beroep kunnen doen op de overheid als hun vrijheid, gezondheid, veiligheid of bestaanszekerheid in het geding is. Om die reden is het goed dat de overheid ook grenzen aangeeft, handhaaft, normeert en kadert.

Goed bestuur wordt gevormd door mensen met een sterk moreel en integer kompas. Daar mogen lokale leiders op aangesproken worden. Binnen de gemeenteraad zet de ChristenUnie zich in op luisteren naar mensen en samenwerken. Het wel of niet deelnemen in een coalitie is daarbij niet doorslaggevend. Als fractie willen we betrouwbaar en constructief zijn. We laten ons daarbij leiden en inspireren door de Here God die van mensen vraagt: “niet anders dan recht te doen, trouw te betrachten en nederig de weg te gaan van je God.” (Micha 6:8).

Een overheid die te vertrouwen is

De ChristenUnie staat op voor een overheid die:

- Inzet op goede relaties met inwoners.
- Eerlijk is en geen beloftes doet die niet zijn na te komen.
- Ervoor zorgt dat politieke processen zoveel mogelijk in de openbaarheid plaatsvinden.
- Streeft naar een breed akkoord (bijv. raadsakkoord) met afspraken op hoofdlijnen en ook met voldoende ruimte voor alle partijen om invloed op het beleid uit te oefenen.
- Elke twee jaar, gezamenlijk als gemeenteraad en college, een bijeenkomst heeft over integriteit, zodat dilemma's regelmatig besproken worden.

Participatie

De gemeente waardeert initiatieven van inwoners en organisaties. Hierbij past een overheid die meedoet, meedenkt, participeert, drempels verlaagt en faciliteert. De gemeente stimuleert dat inwoners zichzelf organiseren en daarmee verantwoordelijkheden op zich nemen op het gebied van duurzaamheid, zorg, wonen, lokale economie of wijkbeheer.

- Vroegtijdig open en eerlijk inwoners betrekken bij beleidskeuzes en/of grote ontwikkelingen. Als je iemand vraagt om mee te denken neem je het antwoord heel serieus. We hebben daarom heldere procesafspraken bij burgerparticipatie.
- We experimenteren met het werken met consent bij participatie en vragen gelote inwoners om mee te denken met het oplossen van maatschappelijke problemen zoals de woningnood.
- We vergroten het bereik van overheidscommunicatie door de informatie van onze gemeente ook in het Engels beschikbaar te stellen. Voor het vergroten van het bereik van minimaregelingen kijken we ook naar andere talen.
- We waarderen en erkennen de belangrijke rol van adviesraden zoals de adviesraad Stompwijk, Adviesraad sociaal domein en ook het belangrijke werk van de Rekenkamer en de (jeugd) Ombudsman. We stellen hen in staat om goed hun werk te doen als meedenkers en doeners.
- We maken budget per buurt beschikbaar. Zo kunnen inwoners zich organiseren om zelf initiatief te nemen voor hun buurt.
- Leidschendam-Voorburg zorgt er voor dat alle leerlingen uit de groepen 6-8 van de basisscholen uit de gemeente zicht krijgen op wat de gemeenteraad doet, bijvoorbeeld door het organiseren van gastlessen over/vanuit de gemeentepolitiek.
- Plannen van de gemeente moeten ook getoetst worden op de gevolgen voor jongeren (generatiecheck).
- Indieners van burgerinitiatieven worden niet van het kastje naar de muur gestuurd. De gemeentelijke organisatie hanteert hiervoor een eenvoudig systeem/loket en werkt via gebiedsregisseurs in de wijk.

Discriminatie en racisme

Ook de lokale overheid heeft de roeping om recht te doen. Elke inwoner van Leidschendam-Voorburg heeft recht op een rechtvaardige behandeling, onafhankelijk van afkomst, gender, seksuele voorkeur, handicap, leeftijd of andere status. Discriminatie en racisme doen afbreuk aan die gelijkwaardigheid en vrijheid. Het bestrijden ervan kan niet door de politiek of de gemeente alleen. De hele samenleving speelt een rol.

- De gemeente besteedt structureel aandacht aan racisme en discriminatie, in ieder geval door als lokale overheid met de samenleving in gesprek te zijn. Specifiek moet hierbij aandacht zijn voor jongeren.
- Medewerkers binnen de gemeentelijke organisatie moeten over voldoende kennis en vaardigheden op het gebied van discriminatie, antisemitisme en racisme beschikken. Daarom volgen zij een training die bijdraagt aan intercultureel vakmanschap.
- De ambtelijke organisatie in Leidschendam-Voorburg weerspiegelt onze samenleving. Daarom zorgt de gemeente ook voor intern diversiteitsbeleid, met aandacht voor alle vormen van diversiteit, zoals mensen met een beperking of neurodivergentie.

Financiën

Van de gemeente verwachten wij dat zij een betrouwbare, goede rentmeester is van de beschikbare middelen.

Bij bezuinigingen wil de ChristenUnie de posten die te maken hebben met de nood van individuele inwoners en zorg, zo veel mogelijk ontzien. Uiteraard moet er voor mensen met weinig financiële draagkracht, maatwerk mogelijk zijn.

- Structurele uitgaven moeten met structurele middelen begroot worden en dus niet met incidentele meevallers, tenzij door de Rijksoverheid toegestaan.
- Bij gezond financieel beleid horen voldoende reserves om calamiteiten te kunnen opvangen. De gemeente Leidschendam-Voorbrug is gezegend met flinke reserves. Dit eenmalig geld willen we voornamelijk inzetten voor eenmalige investeringen die langjarig impact hebben.
- De woonlasten (OZB en rioolheffing) zijn in Leidschendam-Voorburg lager dan omliggende gemeenten (uitzondering Den Haag). Het verhogen van die woonlasten naar het regionaal niveau is bespreekbaar voor de ChristenUnie.
- De afgelopen periode kenmerkte zich door grote financiële tekorten (o.a. op jeugdzorg). Wij dringen er zo nodig via de VNG of anderszins bij de Rijksoverheid op aan om gemeenten een passende vergoeding te geven voor de taken die moeten worden uitgevoerd.

Verkiezingsprogrammacommissie: Coert Bregman,
Renie Luteijn, Michelle Roelofsen, Giulia Steinebach-
Olenroot en Frank Wilschut

Foto's door Thomas Oorschot

ChristenUnie

Leidschendam-Voorburg